

OBCHODY 150 ROCZNICY POWSTANIA STYCZNIOWEGO

Sejm litewski ogłosił rok 2013 Rokiem Powstania Styczniowego. To właśnie Litwa – mimo wszystkich różnic i problemów we wzajemnych stosunkach – uznaje Powstanie Styczniowe za element łączący historię Polski, Litwy i Białorusi – zgodnie z powstańczym herbem, na którym widniały: Orzeł Biały, Pogoń i Michał Archanioł.

Herb powstańczy Polska (Orzeł Biały) Litwa (Pogoń) Ruś (Michał Archanioł)

Warto podkreślić, że Litwa w czerwcu 2010 roku **zwróciła się do Polski i Białorusi z propozycją wspólnych obchodów 150 Rocznicy Powstania**. Przewodnicząca litewskiego Sejmu Irena Degutienė w projekcie przyjętego później postanowienia stwierdzała m.in.: *„Powstanie 1863 roku jest ważnym elementem europejskiej historii Litwy historycznie i kulturowo łączącym z naszymi sąsiadami Polską i Białorusią. W okresie okupacji sowieckiej było pomniejszane i zniekształcane znaczenie tego wydarzenia. W obliczu zbliżającego się jubileuszu jest więc okazja obiektywnie spojrzeć na historię oraz na nowo ocenić znaczenie Powstania w politycznym kontekście tamtych lat. Obchody Powstania 1863 roku miałyby ogromną wagę dla społeczeństwa litewskiego, młodzieży i wspólnot narodowych”*. (...) **"Zaznacza się też, że w roku jubileuszowym Litwa przejmie przewodnictwo w Unii Europejskiej, toteż obchody 150. rocznicy Powstania Styczniowego będą dobrą okazją do przedstawienia historycznego dziedzictwa Litwy oraz zorganizowania z Polską i Białorusią wspólnych uroczystości."** Ani polski Sejm, ani władze Białorusi nie podjęły propozycji. Godnym podkreślenia jest fakt, że jedyne na świecie Muzeum Powstania

Styczniowego znajduje się na Litwie. To nie polski sejm, ale Senat Rzeczypospolitej Polskiej ustanowił specjalną uchwałą rok 2013 Rokiem Powstania Styczniowego. W uchwale czytamy: „Dnia 22 stycznia 1863 roku wybuchło powstanie skierowane przeciwko rosyjskiemu zaborcy, a jego celem była restytucja Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Impulsem do podjęcia działań zbrojnych był manifest Tymczasowego Rządu Narodowego reprezentującego wszystkie warstwy ówczesnego społeczeństwa oraz ziemie leżące w historycznych granicach dawnej I Rzeczypospolitej. Powstanie było wyrazem sprzeciwu wobec carskiego ucisku i intensywnej polityki rusyfikacji. Pomimo poświęcenia i poniesionych ofiar zryw zakończył się klęską, a w odwecie władze carskie nasiliły represje przeciwko ludności cywilnej oraz całkowicie zlikwidowały resztki odrębności państwowej Królestwa Polskiego. Honorując patriotyczne oddanie i szlachetne poświęcenie powstańców styczniowych, spłacamy dług wobec wielu pokoleń Polaków, którzy nie wahali się stanąć do walki w obronie wolności. Marian Langiewicz, dyktator i generał wojsk powstańczych, napisał: „Kraj, który ma takich żołnierzy, musi być wolnym i potężnym. Towarzysze broni! Ojczyzna i historia Was nie zapomni”. Trudna historia i bolesne doświadczenia były źródłem siły i wytrwałości w walce o niepodległość całych pokoleń Polaków. Legenda i etos Powstania Styczniowego legły u podstaw odrodzonej Polski, a poświęcenia powstańców doprowadziły do odrodzenia naszej państwowości po 123 latach niewoli w 1918 roku. Uchwała Senatu stanowi wyraz najwyższego hołdu poświęceniu i ofierze uczestników tamtych wydarzeń oraz wyraża pielęgnowany do dziś kult odpowiedzialności oraz obowiązku wobec Ojczyzny i Narodu. Senat Rzeczypospolitej Polskiej ustanawia rok 2013 Rokiem Powstania Styczniowego. Zwraca się do instytucji państwowych i samorządowych wszystkich szczebli o godne uczczenie tej doniosłej rocznicy”

Pamięć o Powstaniu Styczniowym w II Rzeczypospolitej była czczona ponad wszystko. Niewątpliwie legenda powstańczego zrywu legła u podstaw odrodzonej po 123 latach Polski. Jedną z pierwszych decyzji Marszałka Józefa Piłsudskiego było odznaczenie orderem Virtuti Militari weteranów Powstania Styczniowego.

Nadanie Orderów Virtuti Militari żyjącym weteranom Powstania Styczniowego przez Naczelnika Państwa Józefa Piłsudskiego na stokach Cytadeli Warszawskiej 5 sierpnia 1921 roku w 67 rocznicę stracenia przez Rosjan członków Rządu Narodowego na czele z Romualdem Trauguttem

21 stycznia 1919 roku Józef Piłsudski wydał rozkaz specjalny, na mocy którego weterani powstania styczniowego uzyskali uprawnienia żołnierzy Wojska Polskiego. Mieli prawo do stałej pensji państwowej, noszenia specjalnych fioletowych mundurów i cieszyli się szczególnym szacunkiem społecznym. Rozpoznawano ich wtedy na ulicy po czapkach rogatywkach ozdabianych srebrnym orłem lub biało-czerwoną kokardą, która podczas walk stała się ich najbardziej typowym atrybutem. Specjalna komisja przyznała w grudniu 1919 prawa weteranów 3644 osobom. Na warszawskiej Pradze uruchomiono dla nich specjalne, wzorowo prowadzone, schronisko św. Teresy. Sześćdziesiąt lat po wybuchu powstania żyło jeszcze 1970 weteranów, a w 1924 – 1791. Przed 70. rocznicą wybuchu powstania wszystkim żyjącym jeszcze wówczas 365 weteranom przyznany został ustanowiony w 1930 Krzyż Niepodległości; 22 stycznia 1933 podczas uroczystych obchodów 70. rocznicy żyło ich jeszcze 258, a w 1938 już tylko 52; w obchodzonych wówczas uroczystościach 75. rocznicy powstania wzięło bezpośredni udział szesnastu z nich, a głos w ich imieniu zabrał Mamert Vandalli. Najdłużej żyjącym weteranem był Feliks Bartzuk, który zmarł w 1946. Innym znanym weteranem powstania był radomszczanin Telesfor Mickiewicz, który zmarł w 1935 r.

Weteran Powstania Styczniowego Telesfor Mickiewicz

Szczególnie imponujące obchody 150 rocznicy Powstania Styczniowego mają na Litwie.

22 stycznia, dokładnie w 150. rocznicę wybuchu Powstania, w Wilnie ulicą Giedymina przeszedł „Marsz wolności” z relikwiami św. Rafała Kalinowskiego, powstańca i sybiraka. Marsz organizowany jest przez Hufiec Maryi na czele z ks. Dariuszem Stańczykiem. „Marsz wolności” jest dla wszystkich, którzy mają poczucie patriotycznego obowiązku oddania hołdu poległym i zmarłym powstańcom, polskim i litewskim, których łączyła siła ducha i idea niepodległościowa „W imię Boga, za Naszą i Waszą wolność”. Był to marsz ludzi wiary i miłości Ojczyzny Obojga Narodów, nad którymi czuwa od wieków Matka Boża

Ostrobramska. `Marsz wolności`, szczególnie dzieci i młodzieży, nauczycieli przyszlých zdrowych i mądrych obywateli Litwy, kombatantów wojennych, sybiraków i ludzi kultury, będzie szczerą modlitwą i pieśnią patriotyczną za poległych i rządzących w Polsce i Litwie, bo „Ojczyzna nie krwi, ale potu potrzebuje” (św. Rafał Kalinowski) — powiedział w rozmowie z „Kurierem Wileńskim” ks. Stańczyk.

Uroczystość rozpoczęła się o godz. 15.00 na placu Łukiskim, młodzież polska i litewska złożyła kwiaty i znicze. Odbył się także apel poległym powstańcom oraz została odmówiona Koronka do Miłosierdzia Bożego. Następnie odbył się przemarsz z flagami i pochodniami ulicą Giedymina, pod Katedrę, obok Zamku Dolnego, przez Górę Zamkową aż na Górę Trzech Krzyży. Długość trasy wyniosła 2 km. Została odprawiona Msza św. za poległych powstańców i za Ojczyznę — Litwę i Polskę. Śpiewano pieśni patriotyczne oraz recytowano poezję.

Ambasada RP oraz Instytut Polski w Wilnie również planują zaangażować się w obchody 150. rocznicy Powstania Styczniowego. Instytut Polski w Wilnie wspólnie z Muzeum Sztuki Litwy w dn. 25 stycznia – 17 marca 2013 r. organizuje wystawę edukacyjną „Powstanie Styczniowe w cyklach prac Artura Grottgera „Polonia” i „Lituania”. Wystawa będzie eksponowana w Muzeum Sztuki Użytkowej w Wilnie. W uroczystym otwarciu wystawy swój udział zapowiedział premier Algirdas Butkevičius.

Z inicjatywy ambasady RP i przy współpracy z Instytutem Polskim w Wilnie ukaże się specjalne dwujęzyczne — polsko-litewskie wydanie numeru „Mówią Wieki”, poświęcone Powstaniu Styczniowemu.

We wrześniu br. Instytut Historii Litwy wspólnie z Instytutem Polskim w Wilnie oraz Europejskim Uniwersytetem Humanistycznym w Wilnie organizuje konferencję naukową uroczystą poświęconą Powstaniu Styczniowemu. W ramach obchodów Roku Powstania Styczniowego Instytut Polski w Wilnie planuje zorganizować projekcję filmu „Wierna rzeka” w reż. Tadeusza Chmielewskiego wg. powieści Stefana Żeromskiego. Pokazy filmu odbędą się w ramach Klubu Filmu Polskiego w wileńskim Centrum Filmowym „Skalvija” podczas Międzynarodowych Targów Książki i wystawy „Powstanie Styczniowe w cyklach prac Artura Grottgera „Polonia” i „Lituania”.

W lutym br. Instytut Polski w Wilnie wraz z partnerami rozpocznie projekt edukacyjny „Adoptujemy zabytki Powstania Styczniowego”. Projekt polega na aktywnym włączeniu młodzieży w upamiętnianie wspólnej historii.

22 stycznia z okazji rocznicy Powstania Styczniowego w obieg została puszczona srebrna moneta o nominale 50 litów. Została ona zaprezentowana w muzeum we wsi Paberże w rejonie kiejdańskim.

W Polsce 16 stycznia 2013 roku Bronisław Komorowski Prezydent RP w Pałacu Prezydenckim zainauguował obchody 150 rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego. Ponadto w całym kraju powstają spontaniczne komitety obchodów 150 rocznicy Powstania Styczniowego. Główne obchody 150 rocznicy Powstania Styczniowego miały miejsce w Warszawie. Po Mszy Św. za Ojczyznę i uczestników Powstania Styczniowego w Katedrze Polowej uczestnicy uroczystości, poczty sztandarowe, potomkowie powstańców styczniowych, przedstawiciele Społecznego Komitetu Obchodów 150 Rocznic Powstania Styczniowego oraz rekonstruktorzy piewsi i konni przemaszerowali pod Krzyż Traugutta,

upamiętniający miejsce straceń Gen. Romualda Traugutta i członków Rządu Narodowego. W uroczystości wzięła udział Kompania i Orkiestra Reprezentacyjna Wojska Polskiego. Pod Krzyżem miała miejsce rekonstrukcja historyczna potyczki powstańczej, uroczysta modlitwa i Apel Poległych. Uroczystość zakończyła salwa honorowa Kompani Reprezentacyjnej Wojska Polskiego.

Debata z udziałem historyków i młodzieży, uroczysta msza św. w intencji powstańców styczniowych, wystawy, koncerty i seminarium o nowoczesnych metodach nauczania historii - to wydarzenia, które znalazły się w programie krakowskich obchodów 150. rocznicy powstania styczniowego.

Wystawa malarska „Powstanie Styczniowe na ziemi łódzkiej”, złożenie kwiatów i zapalenie zniczy na grobach powstańców styczniowych, Msza Św. w Archikatedrze Łódzkiej, koncert muzyki Polskiej, Przemarsz Związku Legionistów Polskich i Ich Rodzin, to główne elementy z blisko 500 wydarzeń programu obchodów 150. Rocznic Powstania Styczniowego, którego obchody na ziemi łódzkiej zaplanowano do kwietnia 2014 roku.

Oprócz tradycyjnych obchodów rocznicy powstania styczniowego, w Krakowie przygotowano liczne debaty, konkursy, warsztaty, koncerty a nawet historyczną grę miejską. W programie obchodów zaplanowano: Mszę Św. w Bazylice Mariackiej w intencji powstańców styczniowych, uroczystości na Cmentarzu Rakowickim, gdzie złożono kwiaty i zapalono znicze na grobach powstańców, spotkanie dzieci i młodzieży przy Wieży Ratuszowej w celu wysłuchania opowieści o Powstaniu Styczniowym, koncert w Filharmonii Krakowskiej „O grób ojców bagnetu poostrzał”, wykład w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa „Obok Orła znak Pogoni. Pamiątki związane z Powstaniem Styczniowym w Muzeum HMK”, konferencja „Powstanie Styczniowe jako dziedzictwo historyczne Małopolski. Szlak Powstania Styczniowego”, debata „Romantycy kontra pozytywści. Bić się czy nie bić? W 150. rocznicę Powstania Styczniowego”, konferencja „Powstanie Styczniowe i jego miejsce w polskiej tradycji politycznej. Próba bilansu”, wystawy: „Artyści – świadkowie Powstania Styczniowego w 1863 roku” w Sukiennicach, „Portrety, symbole, broń – w rocznicę styczniowego zrywu” w Muzeum Narodowym, reprodukcje cykli Grotgera dot. powstania m. in. „Lithuania”, „Polonia”, „Wojna” w plenerze na Plantach. Uroczysta Msza Św. w Bazylice Jasnogórskiej, przemarsz uczestników uroczystości i złożenie kwiatów pod pomnikami ks. kardynała Stefana Wyszyńskiego Prymasa Tysiąclecia, Marszałka Józefa Piłsudskiego i Dyktatora Powstania Styczniowego gen. Romualda Traugutta, wystawa reprodukcji i grafik nawiązujących do Powstania Styczniowego to główne elementy programu obchodów 150. rocznicy Powstania Styczniowego w Częstochowie. Warto przypomnieć, że 29 stycznia władze carskie przeprowadziły pierwszą rewizję w klasztorze, w czasie której plądrowano nawet krypty i grobowce. Pierwsze oficjalne nabożeństwo żałobne za poległych w Powstaniu Styczniowym odbyło się na Jasnej Górze dopiero 22 stycznia 1917 roku, w 54. rocznicę wybuchu Powstania. Po okresie utraty niepodległości, dopiero wówczas możliwe było publiczne wspomnienie ofiar tego narodowego zrywu wolnościowego.

Mszą św. w bazylice garnizonowej św. Elżbiety rozpoczęły się wrocławskie obchody 150. rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego. Po mszy, w asyście żołnierzy przemaszerowano do gmachu Uniwersytetu Wrocławskiego, gdzie oddano hołd wrocławianom biorącym udział w największym zrywie niepodległościowym XIX wieku.

Tablica przy Uniwersytecie upamiętnia dwunastu wrocławskich studentów, którzy przerwali naukę aby wziąć udział w powstaniu.

(nazwiska dwunastu powstańców styczniowych z Wrocławia na tablicy przy gmachu głównym Uniwersytetu Wrocławskiego; fot.: wroclaw.pl)

W kościele p. w. św. Marcina (Ostrów Tumski) odbył się koncert zespołu "Monodia Polska" „Pieśni Powstania Styczniowego w hołdzie bohaterom”.

O powstaniu styczniowym 1863 roku i wkładzie Wielkopolan w insurekcję mówili w sobotę naukowcy w ramach zorganizowanej w Poznaniu konferencji z okazji 150. rocznicy wybuchu powstania styczniowego "Powstali 1863".- Wielkopolanie wzięli liczny udział w powstaniu poprzez przygotowanie całej sieci pomocy dla powstańców i to pokazuje typowe dla Wielkopolan przenikanie pracy organicznej i działań powstańczych - jak trzeba było, to pracowali, a jak rozpoczynała się walka, to do niej ruszali - powiedział organizator konferencji prof. Stanisław Mikołajczak z Akademickiego Klubu Obywatelskiego imienia Prezydenta Lecha Kaczyńskiego w Poznaniu.

Opracowanie własne: Ryszard Jaśkowski

Wykorzystano: WIKIPEDIA/KAI/PAP/www.wroclaw.pl